

Krakers zijn profiteurs die gebouwen inpikken en vernielen onder het mom van idealisme. Of niet? *Trouw* volgde de eerste twee weken van de kraak van een voormalig dierenasiel in Amsterdam-Oost.

Burgerinitiatief zonder vergunning

REPORTAGE

Marc van Dijk
Amsterdam-Oost

Zondag 24 juli. Op een straathoek in Amsterdam-Oost verzamelen zich ruim honderd mensen. Ze maken zich op voor een grote kraak. Deze avond is de climax van een operatie die het afgelopen half jaar tot in de puntjes is voorbereid.

Het gebouw waar de krakers hun zinnen op hebben gezet, staat op terrein Oostpoort, waar het stadsdeel Amsterdam-Oost samen met ontwikkelingscombinatie OCP (Stadgenoot, Ymere, Bouwfonds) een nieuw stadscentrum wil bouwen. Hof van Eden, Paradijsplein, Avalon, Utopia; de geplande straatnamen van Oostpoort hadden door de krakers bedacht kunnen zijn.

Veel straten liggen er overigens nog niet, in het voormalige Polderweggebied. Aan de westkant van het terrein wordt gebouwd en zijn al enkele gebouwen verrezen; een muziekcentrum, een sporthal en het stadsdeelkantoor. Maar de rest van Oostpoort is vooralsnog een kale zandvlakte. Het stadsdeel wijt de vertraging aan de economische crisis.

Midden in de vlakte staat een voormalig dierenasiel. Een karakteristiek industrieel pand uit 1887, geheel vervallen, gespaard vanwege zijn monumentenstatus. Uiteindelijk zal er een horecagelegenheden komen. Het stadsdeel laat in het midden wanneer precies. Uit een e-mail van makelaarskantoor Adhoc blijkt dat de opleveringsdatum 'nog niet bekend' is, maar op zijn vroegst over vier jaar zal zijn.

"We willen dit gebouw nú opknappen en openstellen voor de buurt", zegt Michael, die de groep krakers en buurtbewoners toespreekt. De groep noemt zich 'De valreep', een collectief van verschillende kraakgroepen uit Amsterdam-Oost. Na instructies en waarschuwingen van Michael – "als de ME komt, blijf dan als één groep staan" – springt de meute op de fiets. In de stromende regen op naar Oostpoort, Avalon, of, in krakerstermen: "de speculatiewoestijn van de gemeente".

Voorheen ging het er soms gemoeidelijk aan toe, vertelt oudgediende Erik (41). Zodra krakers ergens bin-

nenkwamen, legden ze een matras neer en belden ze de politie, die dan langskwam om de kraak te constateren. "En soms dronken de agenten dan meteen een kopje koffie mee."

Dat ritueel is geschiedenis, sinds de invoering van de nieuwe kraakwet, 1 oktober vorig jaar. Al gaat het kraken door, de tolerantie van bestuurders lijkt af te nemen – ook voor initiatieven die niet voldoen aan de negatieve kraakclichés. In Amsterdam zijn vorige maand in één ronde twaalf panden ontruimd. Eén daarvan was het collectief Schijnheilig, een laagdrempelig en ongesubsidieerd podium voor beginnende kunstenaars, dat door de ME werd verwijderd uit een oud-schoolgebouw aan de Passeerdersgracht.

Bij de ontruiming van Schijnheilig op 5 juli werden 150 demonstranten gearresteerd. Volgens de politie weigerden ze gehoor te geven aan het bevel te vertrekken. Toen 52 van de arrestanten vervolgens hun namen niet wilden geven, werden ze in vreemdelingendetentie gezet. Dit is volgens politie en burgemeester Van der Laan een standaardprocedure, maar het wekte verbazing tot in de gemeenteraad.

Een aantal Nederlanders is drie weken vastgehouden, zonder dat het wettelijk vereiste 'het redelijke vermoeden' bestond dat het hier illegalen betrof. "Het lijkt erop dat het vreemdelingenrecht wordt gebruikt om lastige activisten die zich niet willen identificeren onder zodanige druk te zetten dat zij dat wel doen",

'De gemeente heeft de afgelopen jaren alle plannen om iets met het pand te doen afgewezen. Heeft de gemeenschap dan niet het recht om er op eigen kracht iets mee te doen?'

zei hoogleraar immigratierecht Peter Rodrigues in *Het Parool*.

De stoet van De valreep gaat door een geforceerd hek het bouwterrein op. De zware metalen deur van het asiel blijkt taaier dan gedacht. Een enorme slijptol creëert een vonkenregen. Een flinke gleuf ontstaat, maar er komt geen beweging in. Gewrik met koevoeten, zenuwachtige blikken, nog meer vonken. En dan plotseling een kier. Gejuich gaat op, de deur wordt opgeduwd.

Het interieur: overal poep, zowel van dieren als mensen, dode duiven en gebruikte naalden. Dat er junks in het pand hebben gebivakkeerd, was de krakers bekend. Toch is de ranzigheid overweldigend.

Een half uur later arriveert de politie. Drie agenten lopen op enige afstand van de massa een rondje om het gebouw. De grijze hoofdagent luistert geduldig naar de woordvoerder van de krakers, die hem een pak papier overhandigt met informatie over het pand – de vooruitgeschoven plannen, de vierjarige leegstand. De agenten horen het aan en vertrekken. Ze gaan een rapport maken.

De verregende groep betreedt schuifelend de donkere, smerige gangen. Er wordt soep en bier gebracht, en schoonmaakgerei. Langs de buitengevel verschijnt een spandoek: 'Vrijheid herverdeelt wat de gemeentete verspeelt'.

Woensdag 27 juli De zon schijnt, het terrein heeft een andere aanblik. Voor de ingang van het pand is een klein kamp ontstaan; koepeltentjes, een met zeil overdekte plek voor sloophout, een mobiel toilet. De grootste transformatie heeft binnen plaatsgevonden: alle kamers zijn begaanbaar.

Geklop van hamers, werkers met mondkapjes lopen af en aan. Voor een groep anarchisten oogt het behoorlijk georganiseerd. "Anarchisme is niet hetzelfde als anarchie", zegt Fabian (30). "We zijn niet ongeorganiseerd, maar we organiseren ons anders dan gebruikelijk is: van onderaf, zonder leiders. Bioloog Kropotkin, grondlegger van het anarchisme, zag naast *the survival of the fittest* nog een ander evolutionair mechanisme: vrijwillige, onbaatzuchtige samenwerking. Mensen hebben volgens hem dezelfde neiging, zeker in kleine ge-

Krakers knappen het voormalige dierenasiel op het Amsterdamse terrein

meenschappen. We zien het hier ook: iedereen doet iets, omdat hij zelf denkt dat het gedaan moet worden. We verzamelen ons rond een gemeenschappelijk belang: het voortbestaan van de vrijplaatsen die ons zo dierbaar zijn."

De valreep baseert zich op bekende, op het eerste gezicht wat slechts aandoende idealen. Maar tegelijkertijd spelen de krakers in op begrippen die de hedendaagse politiek domineren: ze tonen als burgers initiatief, ze willen iets doen voor zichzelf, maar ook iets betekenen voor de gemeenschap en ze leunen daarbij niet op overheidssteun.

Integendeel: ze overtreden de wet. Het stadsdeel heeft maandag direct aangifte gedaan tegen de krakers en bezint zich op verdere stappen. Kraker Fabian: "Dit leegstaande pand is van de gemeente, dus van de gemeenschap. Verschillende buurtbewoners hebben de afgelopen jaren keurig formeel voorstellen gedaan

om iets met het pand te doen – wij ook. De gemeente heeft die plannen steeds afgewezen. Heeft de gemeenschap dan niet het recht om er op eigen kracht iets mee te doen? Met welk recht claimt het stadsdeel dat dit pand ook de komende jaren ongebruikt moet blijven?"

De grootste provocatie van de krakers is in deze tijd misschien wel dat ze het wagen iets te doen zonder vergunningen aan te vragen en papieren in te vullen. Dat is dan ook het eerste waar ze gedonder mee krijgen. Het pand is volgens het stadsdeel niet brandveilig en bevat asbest. Bouw- en woningtoezicht is langs geweest, en nu staan er vier mannen van de brandweer en de dienst milieu- en bouwtoezicht voor de deur. De krakers leiden de inspecteurs rond, die weinig loslaten over hun bevindingen. De spanning is voelbaar. "Het zou niet de eerste keer zijn dat inspecties door de politiek misbruikt worden om een kraak-